

P+

SPECIAL

Jaargang 18

Week 20 | 2020

Minder ongelukken
sherpa's Himalaya

Gered

Mondiaal FNV biedt veiligheid

Safe

De anderhalvemeter economie redt levens. Maar de schattingen vallen in het niet bij de resultaten van veiligheids cursussen voor sherpa's en rafters in de Himalaya. Zij beklimmen de hoogste bergtoppen en zakken woest stromende rivieren af. De cijfers zijn adembenemend. Maar liefst 40 procent minder ongelukken, door betere kennis en voorzorgsmaatregelen. Mondiaal FNV heeft al lang een focus op *occupational health and safety* en helpt in vele landen vakbonden om onnodige bedrijfsongevallen te voorkomen. Ook textielwerkers en mijnwerkers.

Alleen al in Nederland krijgen jaarlijks meer dan 200 duizend werknemers een arbeidsongeval, waarvan zo'n zestig fataal, aldus het RIVM. Maar werk kan ook ziektes veroorzaken. In z'n geheel zijn er jaarlijks zo'n vierduizend werkgerelateerde doden te betreuren, berekent de FNV. Wereldwijd zou elke vijftien seconden een werknemer sterven. Veiligheid op de werkvloer is dus geen overbodige luxe. "Uitgangspunt is dat je gezond van huis gaat, en gezond weer terugkeert van je werk", vat FNV-kaderlid Ton Kitzen het belang van veiligheid op de werkvloer samen.

Op dit moment staan de gevolgen van het coronavirus centraal. Mondiaal FNV monitort wekelijks de stand van zaken bij zeventien partners in Zuid-Azië, Afrika en Zuid-Amerika. "We ondersteunen de partners in de manier waarop ze kunnen omgaan met het virus", legt Karen Brouwer (1969), *managing director* van Mondiaal FNV, uit. "Een deel van de werknemers gaat nog de fabrieken in zonder veiligheidsmaterialen. We helpen de vakbonden in hun strijd voor beschermende maatregelen en persoonlijke beschermingsmaterialen."

Vooral nu zijn vakbonden heel belangrijk, stelt Brouwer. "In tijden van crisis worden vakbonden al snel overgeslagen. Terwijl breed overleg juist nu belangrijk is. Vakbonden kennen de werknemers, ook de informeel werkenden zoals straatverkopers en vuilnisrapers. De bonden weten als geen ander hoe hun leden nu getroffen worden. We helpen ze bij het in contact blijven met de leden, nu fysieke bijeenkomsten niet mogen. En steunen ze in de strijd voor een sociaal vangnet, dat voor iedereen opengesteld moet worden, net als de gezondheidszorg."

Veiligheid op de werkvloer is een rode draad in het werk van Mondiaal FNV. Trainingen in *occupational health and safety* (OHS) worden al sinds jaar en dag gesteund. "Of het nu gaat om de chemie, bouw, toerisme of scheepssloperijen, in alle sectoren is het trainen van werknemers in gezond en veilig werken belangrijk. En we doen dit op zo'n manier, dat ze de kennis zelf kunnen doorgeven. Een mooi voorbeeld van het vergroten van veiligheid is het 'Accord', een proces dat de internationale vakbond IndustriALL mede met onze steun in

de kledingindustrie in Bangladesh heeft opgezet binnen de fabrieksgebouwen. In Wit-Rusland en Turkije zijn de werknemers bewuster gemaakt van veilig werken dankzij kaderleden van de FNV. En in Nepal werkt de vakbond voor sherpa's en rafters gestaag aan het reduceren van de risico's die hun leden lopen."

Vakbonden spelen volgens Brouwer een cruciale rol in het terugdringen van arbeidsongelukken. "Stel je voor dat er geen vakbonden zouden zijn, dan is er niemand die de dagelijkse veiligheid binnen een bedrijf checkt en de naleving controleert. De mensen op de werkvloer, de leden van de bonden zien hoe het eraan toe gaat binnen een organisatie en kunnen daarover in gesprek gaan met de bedrijfsleiding. Zelfs een onafhankelijke auditor ziet niet alles, want beschermende kleding kan een dag voor de inspectie nog snel uitgedeeld zijn. Het is overigens ook in het belang van werkgever dat de werknemers gezond blijven. Vakbonden zorgen voor continuïteit. Zij houden de vinger aan de pols en alleen dan krijg je duurzame veranderingen."

Rafters lopen forse risico's wanneer ze met toeristen de wilde rivieren van Nepal afzakken.

Veiligheid voor sherpa's en rafters Nepal

De wereld telt nogal wat risicovolle beroepen, waaronder de sherpa's. Deze voorklimmers, berggidsen en dragers van bagage tijdens bergexpedities in de Himalaya worstelen op de besneeuwde bergtoppen met lawines, lastige gasten en een slechte voorbereiding. Een derde van de honderden mensen die zijn gesneuveld tijdens een poging de Mount Everest te bedwingen zijn sherpa's. In 2014 werden maar liefst dertien sherpa's bedolven onder lawines. Het dodelijke ongeluk veroorzaakte veel ophef. Onder de slachtoffers bevond zich de 45-jarige leider Dorje Khatri van de Nepalese vakbond Unitrav, een organisatie die al heel lang steun krijgt van Mondiaal FNV. Niet alleen sherpa's, maar ook rafters die met toeristen de wildwaterrivieren trotseren worden vertegenwoordigd door deze vakbond.

Volgens onderzoek van de Nepalese autoriteiten zijn er 1500 berggidsen, 2500 raftinggidsen en 45 duizend dragers. "Ze zijn vaak niet goed opgeleid en missen de goede uitrusting die voor hen cruciaal is", vertelt de huidige Unitrav-voorzitter Suman Parajuli (1973). "Toeristenbureaus die hen inhuren, bieden alleen een ziekte-

kostenverzekering met slechte voorwaarden. Verder bieden ze vaak geen goede accommodatie, die voor de gidsen en dragers onontbeerlijk is. Ook het loon laat te wensen over. En bureaus nemen hun verantwoordelijkheid niet, door geen apparatuur voor weersvoorspellingen te geven."

"40 procent minder ongelukken"

Bij gebrek aan gecoördineerde overheidsacties biedt Unitrav nu zelf OHS-trainingen aan. Een van de cursisten is Mingma Gyabu Sherpa (1989), sinds zijn achttiende sherpa. Hij won in 2018 de Piolets d'Or Asia Awards (de Oscar voor beste klimprestatie van het jaar) voor zijn 'inzet voor technisch klimmen en positief milieubeheer in de bergen'. Samen met een collega runt hij een eigen bureau en neemt hij tegenwoordig zo'n tien keer per jaar deel aan expedities, niet alleen in Nepal maar ook in Pakistan en Argentinië. "Zeker heb ik de Unitrav-training gevolgd, die vooral gaat over regels en voorschriften. Ook leerden we dat we eerst onszelf in veiligheid moeten brengen bij gevaar, dan pas de ander."

Maar met training alleen zijn niet alle risico's de wereld uit. "We hebben een

goed reddingsteam nodig", zegt Gyabu Sherpa. "De Nepalese overheid heeft geen reddingsteam. Dat is allemaal in private handen, met alle kosten van dien. We doen het dus vaak zelf. Ik heb al verschillende malen deelgenomen aan een spontane reddingsoperatie. Dat zou gecoördineerd moeten worden door de overheid." Ook moet het sociale vangnet groter worden: als een van deze verborgen helden sterft, dient de familie gecompenseerd te worden, vindt Unitrav.

De bond strijdt via de sociale dialoog, die sinds enkele jaren is opgebloeid in Nepal, voor eerlijk loon en compensatie. "We hebben een cruciale rol gespeeld op het gebied van veiligheid voor onze leden", zegt Parajuli. "Mede dankzij onze veiligheidstrainingen is het aantal ongelukken op de rivieren en in de Himalaya met bijna 40 procent gedaald. Dat neemt niet weg dat zowel toeristenbureaus als overheid ook hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Nu we te kampen hebben met COVID-19 is er geen enkele compensatie voor de sherpa's en rafters. We hebben nu een voorstel gedaan waardoor de gederfde inkomsten vergoed kunnen worden."

Veiligheid voor mijnwerkers Wit-Rusland en Turkije

“Als mensen met veiligheid bezig gaan, worden ze zich ook bewust van hun eigen positie. Het zijn vaak hele gedreven mensen die snel opvallen. En als de politieke situatie slecht is, worden juist zij geïntimideerd, ontslagen of opgepakt.” FNV-kaderlid Ton Kitzen (1957) was, naast zijn baan bij DSM, twaalf jaar actief in het internationale vakbondswerk. In Wit-Rusland trainde hij samen met collega-kaderlid Wim Dekkers, en met steun van de FNV, vakbondsleden in de chemische industrie in veilig en gezond werk. Ze schreven er een handboek over, en herhaalden de procedure in de mijnbouw in het Turkse Soma, waar zich in 2014 de ergste mijnramp in de Turkse geschiedenis voltrok. De oorzaak was een ontploffing en een heftige brand, het gevolg ten minste 301 doden.

Zijn eerste bezoek aan een chemisch bedrijf in Wit-Rusland bracht hem terug naar vroeger. Hij zag haperende afzuiging, slechte protectie van mensen, geen oogbescherming,

gehoorbescherming, enzovoort. Orde en netheid waren niet volgens de standaards die hij gewend was. “Praten over veiligheid interesseerde de vakbondscollega’s. Want in Wit-Rusland werden ze ziek. De gemiddelde leeftijd van de werknemers was 49 jaar, onder andere door de arbeidsomstandigheden. Veelal door hersen- en hartfalen, lever- en nierfalen. Er waren jongens die zeiden: ‘Ik wil niet zoals mijn vader doodgaan.’ Het vergroten van veiligheid was dus van levensbelang.”

“Kennis is essentieel”

Bijna een decennium lang reisde Kitzen met Dekker naar Wit-Rusland, vanaf 2015 werd ook Turkije actueel. Totdat in beide landen de politieke situatie noopte tot stoppen. Heeft hij het gevoel toch iets significant te hebben veranderd in deze sectoren? “Ja, er zijn dingen veranderd. Mensen kregen ander soort mondkapjes bijvoorbeeld, en zorgden voor meer drinkwater in de mijnen. Alleen

hebben die vakbonden in de afgelopen jaren een steeds minder sterke positie gekregen, dus ik weet niet of dit duurzame veranderingen zijn. Wel weet ik dat het besef is gegroeid dat veilig werken belangrijk is. Bij 90 procent was het aanvankelijk gewoon onwetendheid. De kennis is essentieel, dat bleek ook in Turkije.”

Uiteindelijk werden in beide landen de trainingen onmogelijk gemaakt. “We maakten mensen steeds kritischer en zij werden ontslagen. Ze vechten nog steeds, maar dan aan de buitenkant. Dat is erg, ja, maar zij zeggen: ‘Ik ga niet dood, en ik blijf vechten.’” Kitzen heeft nog steeds contact met zijn collega’s in Wit-Rusland en Turkije, veelal via Facebook. “Deze mensen kijken positief terug op onze trainingen. De kennis is er en ze gaan er verder mee. Ze geven onderling workshops en gebruiken daarbij ons handboek. Deze mensen zijn de voorlopers van politieke verandering.”

Veiligheid voor textielwerkers Bangladesh

Nog maar zeven jaar geleden voltrok zich die ramp in de Bengaalse hoofdstad Dhaka, waar het verzamelgebouw Rana Plaza instortte. Ruim 1100 kledingarbeiders lieten het leven en zo’n 2500 raakten gewond. Onder aanvoering van de vakbonden, en dan vooral de internationale sectorbond IndustriALL, werd deze *wake up call* aangepakt om een campagne te voeren tegen brandgevaar en veiligheid van fabrieken. Mondiaal FNV steunde het initiatief vanaf het begin. Accord on Fire and Building Safety in Bangladesh werd geboren, een overeenkomst met afspraken over onafhankelijke controle op de veiligheid van de vele textiel fabrieken in het land, en over openbare verslaglegging daarvan. Honderden kleine en grote kledingbedrijven tekenden het akkoord, evenals afnemende kledingmerken uit de EU.

Raisul Islam Khan (1988) is als *global strategic researcher and campaigner* bij IndustriALL nauw betrokken bij de overdracht van Accord naar de vertegenwoordiging van Bengaalse werkgevers, vakbonden en kledingmerken. Het proces is nog niet klaar, maar de deadline van 2019 wel ruim overschreden. De opvolging van het Accord heet de Readymade Sustainability Council (RSC), waarbij de overheid inspecteurs opleidt en de naleving van de afspraken voor zijn rekening neemt. Er zal, verzekert Khan, niet veel veranderen. De ingeslagen weg zal ook RSC blijven volgen. “Van de 1645 bedrijven die onder Accord vallen, inclusief hun

nevenvestigingen, zijn nu ruim 2100 gebouwen geïnspecteerd”, zegt Khan. “We rapporteren per kwartaal de stand van zaken. Meer dan 91 procent is begonnen met sanering of heeft dit voltooid. Dan gaat het vooral om brandveiligheid en andere veiligheidsmaatregelen. Het zijn dure aanpassingen; eigenaren kunnen niet altijd onmiddellijk geld vrijmaken.”

“Makkelijker voor jezelf opkomen”

Andere ijkpunten zijn de oprichting van veiligheidscomités en het geven van veiligheidstrainingen aan alle werknemers die onder Accord vallen. “Inmiddels zijn 1,8 miljoen werknemers geïnformeerd over essentiële veiligheidsnormen. 311 veiligheidscomités hebben de training voltooid.” Ook het klachtensysteem heeft een steeds grotere plaats gekregen. Sinds de oprichting van Accord zijn meer dan duizend klachten verwerkt. Khan: “Het klachtenmechanisme werkt goed. In 2014 waren er veertien klachten, in 2020 al meer dan zeventienhonderd. Je ziet dat naarmate de werknemers meer empowered raken, ze gemakkelijker voor zichzelf opkomen.”

Het werk van RSC zal – net als Accord – een doorlopend proces blijven, zegt Khan. “Want als je geen continue monitoring hebt, zal de aandacht voor gevaarlijke werksituaties verslappen. Werkgevers zullen dan geen brandwerende deuren in hun fabrieken plaatsen of hun detectiesystemen

niet updaten. Het land zelf moet nu voor de monitoring zorgen en de focus vast blijven houden.”

Zonder vakbonden was het in de kledingsector in Bangladesh nooit zover gekomen, is Khan’s stellige overtuiging. “De Bengaalse regering en de fabriekseigenaren wilden in 2018 Accord afronden. We hebben hard moeten vechten voor dit proces en de uiteindelijke overdracht naar de RSC. Die strijd heeft er ook toe bijgedragen dat de vakbonden vrijer zijn geworden en de werknemers mondiger.”

In dit coronatijdperk zitten de kledingarbeiders – net als vele werknemers over de hele wereld – in een precair pakket. Velen zijn ontslagen of zitten thuis in afwachting van het einde van de *lockdown*, maar ontvangen geen loon. “Dit is een typisch kapitalistisch scenario”, schampert Khan. “Na miljarden winst gemaakt te hebben, zeggen fabriekseigenaars geen geld te hebben voor de werknemers. Als IndustriALL werken we nu aan een gezamenlijk actieplan, waarin ontslagen worden voorkomen. Ook willen we een noodfonds voor degenen die zonder geld zitten, gratis gezondheidszorg en medicijnen, en compensatie voor familie van werknemers die door het COVID-19-virus zijn overleden. Deze campagne voeren we samen met alle stakeholders: de Internationale Labour Organisation (ILO), internationale sectorbonden, ngo’s en arbeidsorganisaties.” ■

• [Website Mondiaal FNV over veiligheidsbeleid toerisme](#)

• TEKST ASTRID VAN UNEN

• FOTOGRAFIE DEPOSITPHOTOS, DREAMSTIME

• ART DIRECTION BUREAU BOUDEWIJN BOER EN STUDIO 10

• UITGEVERIJ ATTICUS BV

• WWW.P-PLUS.NL